

İfrat ve İsrâf Haram ya da Günahsa Kapitalizmde İfrat ve İsrâf Nedir?

Umur GÜRSOY¹

“Yeşiller sık sık ‘çevre’ politikalarına sahip partilerin renksiz partiler olduklarını söylerler. Diğer bir deyişle eğer sorunları birbiriyle karşılıklı bağlantı içinde görüyorsanız, o zaman bir ekolojist ya da bir yeşilsinizdir. Eğer yumaktan sadece tek bir ipliği çekip onu izole bir biçimde ele alıyorsanız o zaman da siz bir çevrecisiniz demektir. (...) Çevrenin korunması ağaçlar ve yeşil alanlar için tasalanmak kadar ekonomik ve sosyal değerlerle ilgili şeyler yapmayı da gerektirir.”
Jean Lambert (Şahin, 2003)

Doğru ve dürüst yollardan kazanılmamış kazançlar ve bunlarla sağlanan yiyecek ve içecekler haramdır²
Bakara 168 (Kur’an)

Yiyin, için, fakat israf etmeyin! Allahü teâlâ israf edenleri elbette sevmez.
Araf 31 (Kur’an)

Önce şunu belirtmeliyim ki ekolojist bakış açısıyla gerek iklim değişikliğinin nedeni küresel ısınma gerekse susuzluk vb bir neden değil sonuçtur ve gayet ekolojiktir. Dünya ekosistemi kendinden bekleneni yapmakta ve bozulan dengeyi kurmak istemektedir. Yani milyarlarca yılda oluşmuş yaşamın dengesini bozan nedenleri kendi ekosistemleri ile engellemektedir. Aynen bolluk mevsiminde çoğalan ceylanları yiyerek çoğalan aslanları doyuracak kadar ceylan

¹ Halk Sağlığı Uzmanı, Hekim, Bağımsız Çevre Koruma Eylemcisi ve Araştırmacı Yazar

² <http://tr.wikipedia.org/wiki/Haram> adresinde verilen anlamıyla. Ayet’in aslı: “Ey insanlar! Yeryüzündeki temiz ve helal şeylerden yiyin, şeytana uymayın, zira o sizin için apaçık bir düşmandır”.

bulunmaması nedeniyle aslan nüfusunda doğal bir azalma ve sınırlama olması gibi, canlı yaşamını tehlikeye sokan küresel ısınmanın artmasını engellemek için suyun azalması ve kuraklık, hastalık artışları, deniz seviyesini yükselmesi sonucu endüstriyel faaliyetlerin ve insan nüfusunun ve tüketiminin sınırlanması. Bu nedenle dünya ve ekosistemi için korkulacak ve yadırganacak bir şey yok. Kayıran bizi (insan neslini ve Türkiye'yi) kayırsın, ama kim ve nasıl? Sorunun temelinde yatan (vahşi) kapitalizm mi; devlet kapitalizmi mi? ABD mi, Çin mi? Yoksa "Küresel Isınma Kıskaçında Türkiye" isimli raporu hazırlatan Ankara Ticaret Odası ya da "Su Raporu-Ulusal Su Politikası İhtiyacımız"³ raporunu hazırlatan Ulusal Sanayici ve İşadamları Derneği (USİAD) mı? Veya "Ben Çevre profesörüym (hangi çevrenin?), nükleer enerji temiz ve tehlikesizdir" diyen Çevre Bakanı gibi nicelerini barındıran yasama organımız TBMM mi?

Babamın Elma Bahçesi ve Pareto Optimalliği⁴ (Pearce vd.1993)

Tıp fakültesine girdiğim yıl (1971), babam Ankara'daki son görev yerinde İngilizce öğretmenliğinden emekli olarak memleketi İnegöl'de 18 dönümlük bir elma bahçesi aldı. İkinci yıl bahçedeki bir yıl veren bir yıl vermeyen yaşlı Amasya elması ağaçlarını köklettirip her yıl ürün veren Starking ve Golden elma fidanlarını dikti. Bahçede bir de çakma su kuyusu açtırıp yaz aylarında köyün deresi ve DSİ pompalarının suyu yetmediğinde elmaları sulamak için bir de (pancar) su motoru aldı. Öğrencilik yıllarımda her yaz tatilinde birçok kez babamla birlikte bahçemizi suladık. Yaklaşık 15 yıl sonra Özal'lı yıllara denk gelen 1980'lerin sonlarında artan zirai ilaç masrafları ve elmaların çok düşük fiyata satılması gibi nedenlerle babam elmaları bir daha söktürdü ve yerine sadece çok su isteyen kavak ağaçları dikti. Artık babam su motorunu ve su kuyusunu kavakları sulamakta kullanıyordu. Seksenli yılların sonunda evlenmiştim ve Ankara'da ve daha sonra Osmaniye'de oturmaya ve doğal olarak İnegöl'e daha az gitmeye, gitsem de bahçemize gitme zamanı ayıramamaya başlamıştım. Aradan geçen dört beş yıldan sonra bir yaz günü annem ve babama sürpriz yaparak habersizce memlekete gidince annemin bahçede sulama yaptığını söylediği babamın yanına gittik. Bahçeye girince su motorunun sesi duyuluyor, ama babam görülüyordu. Bir iki kez seslendik, ama sesimiz su motorunun sesinde boğuldu. Su motorunun bulunması gereken çakma kuyunun olduğunu tahmin ettiğim yerde 1,5 metre yüksekliğinde bir kamyon yükü büyüklüğünde büyük ve geniş bir toprak tümsek görülüyordu. Toprak tümseğe yaklaşıncaya yığının yanı başında, yaklaşık 5 metre aşağıda, büyük bir çukurun içinde çalışan su motorunun hava kaçırmaması için

³ Ankara Ticaret Odası, "Küresel Isınma Kıskaçında Türkiye Raporu", <http://www.tarimsalpazarlama.com/bilgibankasi/bilgigoster.asp?Kod=8668> adresine 07.12.2007 tarihli ziyaret.

⁴ Halk zararına şirket iyiliği

bağlantılarını denetleyen babamı gördük. Artık yeraltı su seviyesi çok aşağıya çekildiği için motor suyu çekemez olmuş ve fizik yasalarını yenmek için babam sık sık hava yapan motoru suya yaklaştırmıştı.

Birkaç yıl sonra suyun motordan ve bahçemizden uzaklaşmasının temel nedenine başka nedenler de eklendi: İrili ufaklı sanayi kuruluşları ile birlikte kendi memleketlerinde kapitalist devlet politikalarının yaşam alanlarını daraltıp göçe mecbur ettiği biri Karadenizli, birisi de doğulu ve çok çocuklu iki komşumuz bahçemize çok yaklaşmıştı. Babam kavakları yok pahasına sattıktan sonra yeniden diktiği çeşitli meyve ağaçlarının meyvesini ve cevizleri izinsiz toplayan komşu çocukları yüzünden ve fabrika yapmak için yüksek fiyat verildiği için 2004 yılında bahçeyi sattı ve ailenin çiftçilik macerasına son verdi. Çünkü artık devlet sanayicilere verdiği teşvik ve desteklemeyi çiftçilere vermiyordu. Neyse ki babam, diğer çiftçilerden şanslıydı çünkü bir emekli maaş vardı.

1980'lerin ortalarına denk gelen aynı yıllarda o zamana kadar sadece Kızılay, belediye ve köy tüzel kişiliklerince ve sadece cam şişe ve damacanalarda satılmasına izin verilen memba sularını Türk ulusunun kurduğu devlet, Pareto Optimallığı ilkesine uygun olarak "yalnız yurt dışına satılmak üzere alınan izinle" özel teşebbüse (Sabancı ve Yaşar Holding'e) açıyor, birkaç ay içinde yurt içinde de ve pet şişe diye dilimize giren bir tür plastik şişelerde memba suyu satışına (daha pek çok şeyle birlikte) sayfa sayfa gazete ilanları eşliğinde izin veriliyordu.

Yine o yıllarda geri kalmış ve kalkınmakta olan diğer dünya ülkeleri gibi, Türkiye de küresel kapitalizmin (çok uluslu şirketlerin ticaretinin) önündeki ulusal engelleri kaldırmayı amaçlayan ve tamamen ABD güdümlü kapitalist bir örgütlenme olan GATT (Tarifeler ve Ticaret Genel Anlaşması)'nın devamı Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)'ne üye oluyor; ardından birkaç on yıl içinde DTÖ, IMF, Dünya Bankası ve AB'nin istediği anayasal değişiklikleri ve Uluslararası Tahkim, Çokuluslu Yatırım Anlaşması (MAI) ve diğerleri gibi yasal düzenlemelerle daha önceleri ticarete konu olmayan eğitim, sosyal güvenlik, enerji, işçi, tüketici, çevre, sağlık, insan hakları, hayvan korumacılığı, su ve ormanlar gibi alanları halkın malı olmaktan çıkaracak bugünkü hukuksal altyapı yaratılıyordu.⁵ İşte bu nedenlerle küresel ısınma ülkemiz ve dünya için bir neden değil sonuçtur.

Suyun Devşirilmesi ve Paylaşılmayan Yarar, Paylaşılan Zarar

Günlük kişisel su gereksinmemiz nerede, ne zaman ve nasıl yaşadığımızla yakın ilgilidir. Orta çağda ortalama bir İngiliz ailesinde yaşasaydınız teknedeki

⁵ <http://www.antimai.org>, 2007; <http://uk.geocities.com/anarsistbakis>, 2007

aynı banyo suyunda önce evin babası, sonra annesi daha sonra büyükten küçüğe sırasıyla diğer çocuklar ve en son da evin yeni doğmuş bebeği yıkanacağından; tabak yerine ekmeğin dış kabuğundan yararlanılacağı ve yemekten sonra kap kacak adamakıllı yıkanmayacağı için bulaşık ve çamaşır derdiniz ve çok fazla su gereksinmeniz olmayacaktı. Fransa'da da durum pek farklı olmayacak hatta halk tabakaları su ile yıkandığından "asil bir davranış olmadığı için" soylular ve saraylılar su ile yıkanmayacaklar; oturaklara yapıp üzerine tüy diktikleri dışkı ve idrarlarını ise camdan sokağa döktükleri ve dolayısı ile kendileri ve çevre kokudan geçilmediğinden parfüm sanayi tepe noktasına daha o günlerde gelecekti.

Suyun asıl önemi iyi bir temizleyici ve taşıyıcı (uzaklaştırıcı, giderici) olmasından gelir. En basitinden bir demet maydanoz veya bir adet marulu yiyebilmek için onu yıkamanız gerekir. Bunun için ne kadar büyük miktarlarda suya gereksinimimiz olduğunu ve nerede ise seçenek temizleme biçimi olmadığını hiç düşündünüz mü?

Canlı olarak insan bedeninin günlük su gereksinimi 2,5 litredir. Bunun 0,6 litresi besinlerden alınır. Zorunlu koşullarda kısa süreli olarak günde 5 litre su ile günlük yaşamını sürdürebilen insanoğlunun kişi başına temiz su ihtiyacı, beden, besin, eşya ve konut temizliği için en az günde 30-40 litredir. Kırsal kesimde, su, kuyulardan ve ev dışındaki çeşmelerden sağlanıyorsa bu ihtiyaç kişi başına 40-50 litre; eğer şebekeden karşılanacaksa 100 litre olarak hesaplanır. Yangınlar, çevre temizliği ve kent içi park, bahçe, refüj sulaması, havuzlar, yapay göletler ve otomobil temizliği nedeniyle ayrıca hastane ve okul, yurt, lokanta sinema, tiyatro vb gibi kimi eğitim, sosyal ve kültürel kurum ve işletmelerin fazlalığı nedeniyle modern kentlerde bu miktar kişi başına 150-500 litre arasında değişir (Dirican ve Bilgel, 1993:119). Pek çok kentimizin yer altı su dağıtım şebekelerindeki çürümeler nedeniyle suyun % 40-50'si kullanılmadan toprak altına kaçar. Her koşulda kişi başına 30-40 litreden az su sağlık sorunlarına yol açar; hastalıklara davetiye çıkartır. Ülkemiz ortalamasında kişi başına günlük içme ve kullanma suyu tüketimi 250 litredir. 2003 verileri ile bu miktar Türkiye'nin sektörel su tüketiminin % 15'dir. Tükettiğimiz suyun % 11'ini sanayi, % 74'ünü de tarım sektörü kullanmaktadır (Bilim ve Gelecek, 2007:53).

Sanayi ve kapitalizm öncesi dünyada su adaleti sağlardı, çünkü o zamana kadar adil dağıtılmıştı (Pearce vd.1993). Dünya'da ve ülkemizde tarımın ve sanayinin yoğunlaştığı yerler su ve deniz yollarını ve kıyılarını izlediği için su tüketimi adaleti bakımından bölgeler arasında artık eşit dağılım yoktur ve bu yüzden bazı bölgeler için su sıkıntısı doğmakta; yer altı ve yer üstü su dengesi yeraltı suyu ve tarım alanları aleyhine bozulmaktadır. Kentler suyun büyük çoğunluğunu kendi kaynaklarından ziyade kırsal kesimden alarak kırsal kesime ağır bir yük

getirmektedirler. Su, kente ve fabrikalara temiz girmekte kirli çıkmakta ve kırsal alandan geldiği halde ırmaklara ve denizlere dökülmekte; geldiği su havzasına her zaman dönmeyerek değişen iklimin emrettiği yere geri dönmektedir. Bir başka deyişle kırsal alanlardan kentlere ve sanayi bölgelerine akan temiz su, hava ve organik maddeler kırsala dönmemekte ya da kirli dönmekte; barajlar bu yüzden bir türlü dolmamaktadır.

Avrupa'nın otomotiv üretim merkezi haline getirilen Türkiye'de üretilip ihraç edilen her bir otomobil ortalama 300-400 (ortalama 350) ton; bir ton çelik 240 ton suyu kirletmekte ve tüketmekte; ihraç edildiği ülkenin bir o kadar ton su varlığını yerinde ve temiz bırakmaktadır (Bilim ve Gelecek, 2007:51). Bir örnek hesap vermek ve yapmak gerekirse Türk otomotiv sektörü 1995-2005 yılları arasındaki on yılda dünyaya 2 milyon 243 bin 201 adet araç ihraç ederken, 2 milyon 315 bin 779 adetlik ithalat gerçekleştirmiş; adetsel olarak aldığımız verdiğimizden 72 bin 578 adet fazla olmuştur. Otomotiv sektörümüzün 2004 yılı sonundaki ihracat tutarı 12.7 milyar dolara; ithalatı ise 13.2 milyar dolara yükselmiştir. Üretimde yerlilik oranı ortalama % 50 olduğu için dış ticaret açığımız daha fazladır. Bu 10 yılda içeriye ve dışarıya toplam 4 milyon 900 bin adet araç satışı yapılmış (Özpeynirci, 2006,); dolayısıyla Türk otomotiv sektörü bu on yıl içerisinde 1.715.000.000 ton suyu kirleterek tüketmiştir. Bu miktarın yarısı başka ülke vatandaşlarının yararına devşirilmiştir. Bu miktar suyu tarımda arazi sulamakta kullansaydık; bir hektar araziye sulamada kullandığımız ortalama 10,5 ton suyun maliyeti olan 8000 dolar (baraj yapım maliyetleri dahil) (Bilim ve Gelecek, 2007:53) üzerinden otomotiv sektörümüz 10 yılda yaklaşık 1,3 trilyon dolar (1.306.666.666.666,67 dolar) genel toplumun ödediği külfeti yani çevresel (toplumsal) maliyet yaratmıştır ve bunun yaklaşık yarısı yabancı ülke yurttaşların ödemesi gereken ve fakat Türk toplumunca ödenen maliyettir. Oysa otomotiv sektöründen gelen fayda 80-10 bin fabrika işçisi ve bir o kadar yan sanayi işçisi dışında sayıları yaklaşık 10 adet olan otomobil üreticisi çok uluslu şirkete gitmektedir. İthalata dayalı (montaj) her sanayi ürünü ve sektörü için ürün maliyet hesaplarına sokulmayan ve Türk toplumuna ödetilen ve buna rağmen elde edilen yararın genel toplumla paylaşılmadığı böyle ağır toplumsal maliyet vardır ⁶

Mağdur ve Talip Arasında Bir Türkiye

Alev Alatlı, "Schrödinger'in Kedisi 1 - Kabus" isimli romanında dünya ülkelerini Postnişinde Yüce Pir ABD'nin oturduğu Yeni Dünya Düzeni tarikatının ülkelerini Vasıllar (Varmışlar), Salıklar (Yoldakiler), Müridler (İsteklilerden koşulları kabul edip yola kabul edilenler), Talipler (İstekliler), Mağdurlar (Zarar görmüşler), Sömürülmezler ve Lanetliler diye 6 gruba ayırır: "*Vasıllar*

⁶ Hesaplamalar (Bilim ve Gelecek, 2007:53) isimli kaynaktaki verilere göre tarafımızdan hesaplanmıştır (Y. N.)

Saliklerden, Salikler Müritlerden oluşmuşlardır... Dünya halkları ya "Tekleşmiş Varoluş" ta eriycekler ya da genleri yok edilmek suretiyle mutlak bir ölümle karşı karşıya gelecek ve Sömürülmezler ve Lanetliler'in kaderini paylaşacaklardır. Postmodern faşizm, 'tek bir dünya, tek bir devlet, tek bir bayrak!' sloganıyla özetlenen çağdaş değerlerini, evrensel medyanı tüm olanakları ile dayatır..." (Alatlı, 1999).

Bence Türkiye, Mustafa Kemal'in ölümü ile başlayan ve onlarca yıl süren Talip pozisyonunu 1980'den sonra Mürid pozisyonuna büyük ölçüde çevirmiş gözükse de (Alatlı'nın ifadesi ile mağdur ile talip arasında) (Alatlı, 2003) doğal kaynaklarının sömürülmesine bu denli izin verdikçe önce Mağdur, sonra Sömürülemez mertebesine sonra da doğal kaynakları tükenmiş, küresel kısıtlar ve felaketler nedeniyle erişkin nüfusunun % 39'u (Botswana), % 34'ü (Zimbabve), % 20'si (Güney Afrika) gibi HIV/AIDS olup kendini toparlaması mümkün olmayan Lanetlilerden olmak yolunda hızla ilerlemekte ve buna rağmen Salikler (Avrupa Birliği) arasına gireceği kandırılmasına inandırılmaya devam edilmektedir (Pirages, 2005).

Şurası bir gerçektir: Batı, özellikle bakir bir kıta ülkesi olan ABD, küresel ısınmanın kendi ülkesindeki tüm sonuçları ile başa çıkabilecek bir konumda olduğunu sanmakta ve diğer ülkeleri harcamaktadır. Oysa, küresel ısınmanın çaresi yoktur, amaç postu kurtarmak ve bugünkünden daha fazla ısınmamaktır. Çünkü küresel ısınma nedeni olan gazların en önemlisi olan karbondioksit salınımlarını bugünkünden % 60 azaltmadan, artması azaltılamayacak küresel ısınma ve bağlı iklim değişikliği bugün durdurulsa bile 100 yıl sürmeye devam edecektir. Bugünün nesilleri için zaman geçmiştir. 3-14 Aralık 2007'de Endonezya'nın Bali kentinde toplanan BM İklim Değişikliği Zirvesinde ABD, Kanada ve Japonya hâlâ önlemler paketine muhalefet etmektedirler. ABD ve Türkiye Kyoto Sözleşmesini meclislerinden geçirip kabul etmeyen iki ülkedir.

Ne yapmalı?

Dünya tarihinde insanoğlunun neden olduğu küresel felaketlerin en büyüğü ile karşı karşıyayız. 1987'de yayımlanan Brundtland Raporu ve 1992'de Rio'da toplanan B.M. Çevre ve Kalkınma Konferansı ve sonrasında oluşturulmuş bilimsel metinler ve protokollerde belirtildiği gibi "*Güvenli ve sürdürülebilir bir gelecek için köklü siyasal ve kurumsal değişiklikler, kabuller yapmak ve yatırımları yeniden yapılandırmak*" ve bunun nasıl yapılması gerektiği artık bilinmektedir (bkz. WorldWatch Enstitüsü Dünyanın Durumu Raporları).

İyi ama nasıl? Dünyanın askeri tek süper gücü ve “dünyadaki endüstrileşmiş 20 ülke arasında, sığır eti üretiminde; kişi başına enerji tüketiminde; kişi başına çöp üretiminde; tehlikeli ve zehirli atık üretiminde; petrol tüketiminde; doğalgaz tüketiminde; kişi başına günlük kalori tüketiminde; Avustralya, Brezilya, Kanada, Fransa, Hindistan, Endonezya, Almanya, İtalya, Meksika, İngiltere'nin toplamından daha fazlasıyla atmosfere karbondioksit yaymada dünya birincisi olan; dünya nüfusunun % 5'ini barındırdığı halde dünya kaynaklarının % 40'ını tek başına tüketen, uluslararası insan hakları anlaşmalarına imza koymayan; B.M.'e üye ve hükümeti anayasaya göre seçimle kurulmuş olup da B.M. Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni kabul etmeyen; BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UN FCCC) görüşmelerinden çekilerek Kyoto Protokolü'nu imzalamayacağını açıklayan ve son Irak Savaşı öncesi uluslararası hukuka bağlı olmadığını ilan ederek neredeyse bütün dünya değerlerini hiçe sayan” Amerika Birleşik Devletleri kurdu ve onun salikleri, dünyanın kuzu devletlerini yerken mi? (Moore, 2002)

“Müdüre kızıp evdeki hanımı dövmek” yanlışlığına düşmeden gerek birey gerekse ulus ve diğer ülkeler olarak (ki diğer ülkelerin büyük çoğunluğu ABD'yi zaten yalnız bırakmaktadırlar) gerekli siyasi ve davranışsal önemli kararları almalı ve bunları yaşama geçirmeliyiz. Türkiye ve bir tek yurttaşın küresel ısınmayı durdurmaya gücü yeter mi? Öncelikle ne Türkiye de bir başka tek vatandaş tek ve yalnız değildir; dünyada ve ülkemizde pek çok yandaşı vardır. İkincisi Hz. İbrahim'in ateşini söndürmeye giden karınca gibi yolumuzun belli olması ve en azından suça ortak olmadığımızın bilinmesi gereklidir. Toplumunu dönüştüren ve etkileyen başta aydınlar, yazarlar, düşünürler, ilahiyatçılar, sivil toplum (dernekler, vakıflar ve tarikatlar) ve demokratik kitle örgütleri (sendikalar, siyasi partiler, meslek odaları) olmak üzere tüm kurum ve kuruluşlar bu suça ortak olmamak üzere üyelerinin ve toplumlarının davranış ve politikalarını küresel ısınmayı önleyecek yönde değiştirmeye çalışmalıdırlar.

Düzelme dürüst siyaset yaparak olur. Düzelme, bilenlerin dürüst siyaset yapması ile olur. Bilenlere ülkemizde siyaset ve dürüstlük neredeyse yasaktır. Dürüst siyaset, dürüst teknokrat ve bürokrati korumamaktadır. Çevreye zarar veren pek çok işletmenin Çevresel Etki Değerlendirme ve Gayri Sıhhi Müessese Raporları siyasetçilerin hışmından korkan teknokratlarca veya yönettikleri ilin yerlisi olmayan ve verdikleri kararın zararlı etkilerinin kendilerini etkilemeyeceğini düşünen (nasıl olsa başka ile tayin veya emekli olarak gidecekleri için) yöneticilerce işletmeye uydurularak hazırlanmaktadır. Çevreye verdiği zararlar nedeniyle reddedilen yatırım ve işletmemiz henüz yoktur. Oysa ülke ve dünya bir bütündür. Bir başka yönetici de öteki yöneticinin memleketini kirleten kararlara imza atmaktadır. Hukukun ve dolayısı ile suç kültürünün (crime culture) (kanun

orkusu) yeterince üstün olmadığı ölkemiz gibi doğulu ölkelerde utanç kültürü (Shame culture) (Allah ve toplum korkusu) önem kazanmaktadır. Bu noktada ahlâkçılara ve daha büyük toplumsal ve vicdani baskılara gerek vardır.

Din Kurumu ve İlahiyatçıların Katkısı

Türkiye ve Dünya için yeni bir şey söylemek gerekirse gerek ulusal istatistikler gerekse okuduklarımız ve günlük yaşamımızdan bildiğimize göre ABD başta olmak üzere ölkemiz gibi halklarını iyi eğitemeyen, okuma yazma bilme ve okur yazarlık oranı düşük ve (ılımlı veya değil) din temelli partilerin egemen olduğu ölkelerinin dönüştürülmesinde din kurumu ve onun araçları önem kazanmaktadır. Bu durumda çoğu ölkede olduğu gibi liberal ve sol veya sosyalist eğimli yurttaşların çoğunluğunu oluşturduğu bilimci, çevreci, yeşil ve ekolojistler ve laik kesimler için kabul edilmesi zor da olsa; küresel ısınma ve onun getirdiği sorunlar (hangisi ve hangi ölkede olursa olsun); din kurumunun ve onun liderlerinin sürdürülebilir bir dünya oluşturma çabalarına en azından "1- Dünya görüşü (kozmooloji) biçimlendirme kapasitesi, 2- Ahlâki otorite, 3- Geniş bir cemaat tabanı, 4- Önemli maddi kaynaklar ve 5- Topluluk oluşturma kapasitesine büyük bir katkı yapabilecekleri"nin kabul edilmesi sosyolojik bir gerçek ve gerekliliktir. Zira, din kurumunun ve onun liderlerinin sahip olduğu "...bu beş özellik; birçok politik hareketin sahip olmak isteyeceği özelliklerdir... Dinin toplumsal değişimlere sağladığı en önemli katkılardan biri bireylerin kozmojisini biçimlendirerek (yani kişilerin yaşamını şekillendiren ana felsefi temeli belirleyerek) insan yaşamına bir anlam kazandırma kapasitesidir." (Gardner, 2003:189).

Peki, Türkiye’de böyle bir din kurumu var mı?

"Rusya’da Türkiye tarihinin bir sonraki sahnesini izliyor gibiyim... Artık Rusya için söylenen hemen her şey bizim için de geçerli. Meşruyetini ve güvenilir ulemasını kaybetmiş, aşırı derecede yıpranmış, sadece aydınların desteğinden değil, camilerini dolduracak güvenilir müminlerinden de yoksun bir toplum... "... Ülke çıkarlarını hiçe sayan küreselleşmeciler diye birileri... Medyayı kontrol eden finansman çevreleriyle devlet arasındaki enformasyon savaşlarında bölünmüş bir halk... Kendi hükümetleri ile yabancı bir güçmüşçesine pazarlık eden ekonomi seçkinleri ..."7 diyen Alev Alatlı’ya (2005) ne yazık ki ben de katılıyorum.

Bu durumda, (komünizmin de içinde olduğu pek çok sorun ve felâketle birlikte) kapitalizmin yarattığı su(suzluk) sorunu gibi sorunlarla sonuçlanan

⁷ Alev Alatlı (2005), "Dünya Nöbeti", Arka kapak tanıtım yazısından.

küresel ısınmayla da savaşmakta toplumlarının ve siyasetçilerin dünya görüşlerinin dönüşümü için “Dünya Nöbeti” tutma görevi, bilim adamlarından çok onların buldukları bilgileri kullanacak ve Chomsky’nin dediği gibi: “... yönetimlerin yalanlarını teşhir edebilecek; icraatları, nedenleri, amaçları ve çoğu kez gizlenen niyetleri itibarıyla çözümleyebilecek durumda... En azından batı dünyasında, bilgiye ulaşım, ifade özgürlüğü ve siyasî bağımsızlıklarından kaynaklanan güçleri... ayrıcalıklı bir bölümünün tahrif, yanlış takdim, ideoloji ve sınıfsal çıkar perdesinin altında gizlenen doğruları araştırarak eğitim, imkan ve konforları... Bu ayrıcalıklar ışığında, ... sorumluluğu halkın sorumluluğundan daha çok derin ...” olan (Alatlı, 2006) başta ABD’dekiler olmak üzere dünyadaki ve Türkiye’deki aydınlara ve tabii ki ilahiyatçılara, din liderlerine düşmektedir⁸.

Ne yazık ki, Türkiye, Osmanlı ve Selçuklu İmparatorluğu’nun geçmişiyle ilgili bilgiye ulaşımın önündeki 80 yıl önce konan Arap abecesi engelini aşacak ve de demokratik ve mahalle baskılarını kaldıracak kurumlarını ve yetişmiş insan gücünü hâlâ oluşturamadığı için bu konuda zengin bir mirasın üzerinde oturan uyuyan bir devdir. Bizlere düşen bu deviyandırıp kendi yaşamının ve dünyanın sürdürülebilir olmasında üzerine düşenleri yapmasını sağlamaktır. Bunu başarabiliriz.

KAYNAKÇA

Alatlı, A. (1999), Schrödinger’n Kedisini (Kabus), Boyut Yayınevi, İstanbul.

Alatlı, A. (2003), Alev Alatlı ile Türkiye ve Dünya, Ufuk Kitapları, İstanbul.

Alatlı, A. (2005), Dünya Nöbeti, 1-2. Basım, Everest Yayınları, İstanbul.

Alatlı, A. (2006), ‘Hayır’ Diyebilmeli İnsan, 6. Baskı, Zaman Kitap, İstanbul.

Ankara Ticaret Odası (2007), “Küresel Isınma Kıskaçında Türkiye Raporu”, <http://www.tarimsalpazarlama.com/bilgibankasi/bilgigoster.asp?Kod=8668> adresine 07.12.2007 tarihli ziyaret.

Bilim ve Gelecek (2007), “Dünya’da ve Türkiye’de Su ve Politikası”, USİAD’ın Su Raporu-Ulusal Su Politikası İhtiyacımız- Haz. Ada Strateji, Ed. Dursun Yıldız, Haziran 2007’den hazırlanan Dosya: Su Sorunu, Sayı: 43, Eylül 2007.

Büyükozer, H. K. (2007), “Gıda Raporu”, <http://www.gidaraporu.com> adresine 22.12.2007 tarihli ziyaret.

⁸ Bu konuda henüz yeterince incelemediğim için olumlu veya olumsuz vurgusu yapmadığım yerli çaba ve örnekler için bkz. <http://www.gidaraporu.com> ve H. K. Büyükozer’in (2007) “Gıda Raporu” ile <http://www.sadeyasam.org/> ve Veli Sırım’ın (2006) “Kendini Tüketme Sade Yaşa Mutlu Ol!” gibi bilgisayar (internet) adresleri ve kitapları.

Dirican, R., Bilgel, N. (1993), Halk Sağlığı (Toplum Hekimliği), 2. Baskı, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa.

Gardner, G. (2003), "Dinleri Sürdürülebilir Bir Dünya Arayışına Katmak", Worldwatch Enstitüsü Dünyanın Durumu 2003, TEMA Yayın No: 40, İstanbul.

<http://uk.geocities.com/anarsistbakis/makaleler/albert-kuresellesme.html#nidtok> adresine 07.2007 tarihinde yapılan ziyaret.

<http://www.antimai.org/> adresine 07.12.2007 tarihinde yapılan ziyaret.

<http://www.sadeyasam.org/> adresine 24.12.2007 tarihli ziyaret.

Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı (Meâl) (1987), Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Yayın No: 241, Ankara.

Moore, M. (2002), "Aptal Beyaz Adamlar ve Ülkenin Berbat Durumu İçin Diğer Bahaneler", çev. Tunceroğlu G., A., Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul (20 Nisan 2003 tarihli Cumhuriyet Gazetesi 891 sayılı Dergi Pazar eki'ndeki tanıtım yazısından).

Özpeynirci, E. (2006), "10 yıllık oto ihraç ve ithali", Hürriyet/Emre Yayın Tarihi : 27 Ocak 2006 Cuma, http://www.kenthaber.com/Arsiv/Haberler/2006/Ocak/27/Haber_119628.aspx adresine 20.12.2007 tarihli ziyaret.

Pearce, D. ve ark. (1993), "Yeşil Ekonomi İçin Mavi Kitap", çev. Kafaoglu, A. B., Alan Yayıncılık, İstanbul.

Pirages, D. (2005), "Bulaşıcı Hastalıkları Sınırlamak", Worldwatch Enstitüsü Dünyanın Durumu Raporu: 2005, TEMA Vakfı Yayını, İstanbul.

Sırım, V. (2006), "Kendini Tüketme Sade Yaşa Mutlu Ol!", Nesil Yayınları, İstanbul.

Şahin, Ü. (2003), "Ekolojizmi Çevrecilikten Ayırmak", Üç Ekoloji Sayı 1 – Güz, 2003